

ዳኞች፡-

ተፈሪ ገብሩ (ዶ/ር)

እንዳሻዉ አዳኝ

ተሾመ ሽፈራዉ

መላኩ ካሳዬ

ነፃነት ተገኝ

አመልካች፡- ወ/ሮ ኤልሳቤጥ መኩሪያ ተወካይ ትዕግስት ገበየሁ - ቀርቦዋል

ተጠሪ፡- ወ/ሮ ሳምራዊት መሐመድ - ቀርቦዋል

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል

ፍርድ

ጉዳዩ ውርስን የሚመለከት ሲሆን፤ ክርክሩ በተጀመረበት በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ተጠሪ ባቀረቡት አቤቱታ ንብረትነቱ ብቸኛ ወራሽ የሆኑት የእናቴ የወ/ሮ አይሻ አብደላ ሆኖ በስሟ ተመዝግቦ በአዲስ ክ/ከተማ ወረዳ 05 የሚገኝ መኖሪያ ቤትና ይዞታ በህገ ወጥ መንገድ በውርስ ወደ አመልካች የተላለፈ በመሆኑ የሚችል እናቴ የውርስ ሐብት የሆነው የቤት ቁጥር 415 በውርስ አጣሪ ተጣርቶ እንዲወሰንልኝ በማለት የጠየቁትን ዳኝነት መነሻ ያደረገ ነው።

አመልካች በበኩላቸው ባቀረቡት መልስ ክርክር የተነሳበት የቤት ቁ.415 ሟች ወ/ሮ በለጡ መኩሪያ በአራዳ ክፍለ ከተማ ወረዳ 9 ቀበሌ 09 በውርስ መንግስት በወሰደባቸው የግል ቤት በምትክነት የተሰጣቸውና ለ40 ዓመት ሲጠቀሙበት የነበረ ቤት ነው። ክርክር ያስነሳው ቤት ላይ የይዞታ ማረጋገጫ ካርታ የተሰጠኝ በሕገወጥ መንገድ ሳይሆን በሕግ አግባብ ወ/ሮ በለጡ መኩሪያን በመውረስ በመሆኑ የውርስ ሃብቱ ተጣርቶ የአመልካች ጥያቄ ውድቅ ይደረግልኝ በማለት ተከራክረዋል።

ፍርድ ቤቱ በሰጠው ትዕዛዝ መሠረት ተጣርቶ በቀረበው የውርስ ሪፖርት ላይ ግራ ቀኙን በማከራከር እና በፍ/ቤት የቀረቡ ማስረጃዎችን በመመርመር የቤት ቁጥር 415 የሆነው ቤት የሚችል ወ/ሮ አይሻ አብደላ የግል ሐብት ስለሆነ ቤቱ የስር አመልካች የውርስ ሐብት ነው በማለት የውርስ አጣሪ ሪፖርት በማፅደቅ ወሳኔ ሰጥቷል። የአሁን አመልካች የቤት ቁ.415 የሚችል ወ/ሮ አይሻ አብደላ የግል ሃብት ስለሆነ ቤቱ የውርስ ሐብት ነው መባሉን በመቃወም ይግባኝ ለፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት ያቀረቡ ቢሆንም ይግባኝ በፍ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 337(1) መሰረት ተሰርዟል።

ይህ የሰበር አቤቱታ የቀረበውም በዚህ ወሳኔ ቅር በመሰኘት ለማስለወጥ ሲሆን፤ አመልካች ሐምሌ 2 ቀን 2014 ዓ.ም ተዘጋጅቶ በቀረበ የሰበር አቤቱታ ለክርክሩ ምክንያት የሆነው ቤት በተጠሪ ወላጅ እናት ስም

በ1956 ዓ.ም ተመዝግቦ የነበረ ቢሆንም በ1967 ዓ.ም በአዋጅ ቁጥር 47/67 መሰረት የከተማ ቤት መመዝገቢያና መረከቢያ ቅጽ 003 ተመዝግቦ በመንግስት የተወረሰ ነው። የአመልካች ወላጅ እናት ወ/ሮ በለጠ መኩሪያ በቤቱ የቤት ኪራይ እየከፈሉ ቆይተው ከዚህ ዓለም በሞት ሲለዩ አመልካች ወራሽነቱን አረጋግጬ ለእናቱ በማካካሻነት የተሰጠው ለክርክሩ መነሻ የሆነው ቤት በወርስ ተላልፎልኝ በስሜ ካርታ ተዘጋጅቶ ተሰጥቶኛል። የሚመለከተው አካልም ተጠይቆ ስመ ሀብቱ ቤቱ ለአመልካች እናት የተላለፈው በአዋጅ ቁጥር 47/67 መሠረት መሆኑን ጠቅሶ ምላሽ ሰጥቷል። ቤቱ የአመልካች እናት ከ1966 ዓ.ም ጀምሮ በማካካሻነት ተሰጥቶአቸው ሲኖሩበት ቆይተዋል። የተጠሪ ወላጅ እናት ሚች ወ/ሮ አይሻ አብደላ በአዋጅ ቁጥር 47/67 መሠረት የትርፍ ቤት መመዝገቢያ ቅጽ 003 ላይ ተመዝግቦ እያለ እና የቤ/ቁጥር 057 በመባል በወቅቱ የሚታወቅ ቤት ወስጥ አንድ ክፍል ቤት ብቻ ተለይቶ መንግስት እንደወረሰው እና ብዙ ክፍሎች ያሉት ቤት እንዳልተወረሰ አድርጎ የስር የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት የገለጸው ተገቢነት የለውም። በአጠቃላይ እናታቸው በህግ ያጡትን መብት ተጠሪ በወራሽነት እንዲያገኙ የስር ፍርድ ቤቶች የሰጡት ወሳኔ መሠረታዊ የህግ ስህተት በመሆኑ ታርሞ ይወሰንልኝ በማለት ዳኝነት ጠይቀዋል።

የሰበር አቤቱታዉ በአጣሪ ችሎት ተመርምሮም በዚህ ጉዳይ አከራካሪውን ቤት በተመለከተ በስር ፍ/ቤቶች የተረጋገጠው ፍሬ ነገርና የተሰጠው ውሳኔ የሚጣጣም መሆን አለመሆኑን ግራ ቀኝ በተገኙበት አጣርቶ ለመወሰን ሲባል ያስቀርባል በመባሉ፤ ተጠሪ ታህሳስ 07 ቀን 2015 ዓ.ም ጽፈው ባቀረቡት መልስ ለሰበር አቤቱታዉ ምክንያት የሆነው ወሳኔ መሠረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት አይደለም የሚሉባቸውን ምክንያቶች በመዘርዘር ጸንቶ እንዲወሰንላቸው ዳኝነት ጠይቀዋል።አመልካችም አቤቱታቸውን በማጠናከር የመልስ መልስ አቅርበዋል።

ከስር ጀምሮ የጉዳዩ አመጣጥ እና የግራ ቀኝ ክርክር ይዘት አጠር አጠር ባለ መልኩ ሲታይ ከፍ ሲል የተመለከተውን ሲመስል ይህ ችሎትም የሰበር አቤቱታዉን ለማስቀረብ በአጣሪ ችሎት የተያዘውን ጭብጥ ከግራ ቀኝ ክርክር እና ለጉዳዩ አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ መዝገቡን እንደሚከተለው መርምሮታል። እንደመረመረውም አመልካች አጥብቀው የሚከራከሩት ለክርክሩ መነሻ የሆነው የቤ/ቁጥር 415 የሆነው ቤት ወላጅ እናቱ በማካካሻ ተሰጥቶአቸው ሲጠቀሙበት ቆይተው እርሳቸው ከሞቱ በኋላ በወርስ ተላልፎልኝ በስሜ ተመዝግቧል በማለት ሲሆን፤ ተጠሪ በበኩላቸው ቤቱ በሚች እናቱ ወ/ሮ አይሻ አብደላ ስም ተመዝግቦ የሚታወቅ እና በመንግስትም ያልተወረሰ መሆኑን ጠቅሰው የሚከራከሩ ስለመሆኑ ከመዝገቡ ለመገንዘብ ተችሏል። ጉዳዩን በመጀመሪያ የተመለከተው የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት የቤቱን ሁኔታ አስመልክቶ የሚመለከታቸው የአስተዳደር አካላት እንዲያጣሩ ያደረገ ሲሆን በዚህም መሠረት የአዲስ ከተማ ክ/ከተማ ቤቱ ከ1956 ዓ.ም ጀምሮ እስከ መጋቢት 27 ቀን 2004 ዓ.ም ድረስ በተጠሪ እናት ወ/ሮ አይሻ አብደላ ስም ተመዝግቦ እስከ 2009 ዓ.ም ድረስ በስማቸው ግብር ሲከፈልበት እንደነበረ፤ የሚች ወ/ሮ በለጠ መኩሪያ የኑዛዜ ወራሽ ናቸው በሚል መጋቢት 27 ቀን 2004 ዓ.ም ቤቱ በአመልካች ስም መመዝገቡን የሚያሳይ ምላሽ መስጠቱን፤ እንዲሁም የቀድሞ የአዲስ አበባ ማዘጋጃ ቤት በ1956 ዓ.ም ከወ/ሮ አፀደ ስዩም ወደ ወ/ሮ አይሻ አብደላ (የተጠሪ እናት) በግዥ ስጦታ የተላለፈላቸው መሆኑን የካርታ ቁጥር 44798 እንደሚያሳይ፤ ሚች ወ/ሮ በለጠ መኩሪያ በቤቱ ላይ የባለቤትነት መብት ያልነበረውና ስመ ሀብቱ በአመልካች ስም እንዲሆን የተደረገው ሚች ባደረጉት ኑዛዜ እንጂ ከህግ ወይም ከወል በመነጨ መብት አለመሆኑን፤ ቤቱ ለወ/ሮ በለጠ መኩሪያ በአዋጅ ቁጥር 47/67 መሠረት በማካካሻነት የተሰጣቸው መሆኑን የሚያሳይ ምንም ማስረጃ ያልቀረበ መሆኑንም ፍርድ ቤቱ በአራሱ ባደረገው ማጣራት ማረጋገጡን የወሳኔው ይዘት ያሳያል።

ፍርድ ቤቱ የአመልካች አወራሽ ወ/ሮ በለጡ መኩሪያ ለክርክሩ መነሻ በሆነው ቤት ላይ የባለቤትነት መብት እንደሌላቸው እና ለማካካሽነት ከመንግስት የተሰጣቸው ስለመሆኑ የሚያሳይ ማስረጃ አልቀረበም በሚል የአመልካችን ክርክር ወድቅ በማድረግ ወሳኔ ሲሰጥም ከላይ በተመለከተው አግባብ ከሚመለከታቸው አካላት የቀረቡለትን እንዲሁም እራሱ በተለያዩ መንገድ ባደረጋቸው ማጣሪያዎች የተረጋገጠውን ፍሬ ነገር መሠረት በማድረግ ነው። በመሠረቱ በኢ.ፌ.ዲ.ሪ ህገ መንግስት አንቀጽ 80(3/ሀ) ላይ በግልጽ እንደተመለከተው የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት ስልጣን መሠረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመባቸውን ወሳኔዎች በማረም ላይ የተገደበ ነው። መሠረታዊ የህግ ስህተት ማለት ምን ማለት ነው? ወይም አንድ ወሳኔ መሠረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ነው ለማለት የሚቻለው መቼ ነው? የሚለውን ጽንሰ ሃሳብ አስመልክቶ፣ የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በበርካታ መዛግብት ላይ በሰጠው ወሳኔ አመልካች መስፈርቶችን ለማስቀመጥ የሞከረ ቢሆንም፣ እስከ ቅርብ ጊዜ ድረስ በህግ ደረጃ ወጥ የሆነ ትርጓሜ አልተሰጠውም ነበር። ይሁንና ከጥር 13 ቀን 2013 ዓ.ም ጀምሮ ስራ ላይ የዋለው የፌዴራል ፍርድ ቤቶች አዋጅ ቁጥር 1234/2013 መሠረታዊ የህግ ስህተት ማለት ምን ማለት እንደሆነ ትርጓሜ ይሰጣል። የፌዴራል ፍርድ ቤቶች ተግባራቸውን ተጠያቂነት ባለበት ሁኔታ ወጤታማ፣ ቀልጣፋ፣ ተደራሽ እና ተገማች በሆነ ሁኔታ እንዲያከናውኑ ማድረግን አንዱ ዓላማው ያደረገው ይህ አዋጅ ካካተታቸው አዳዲስ ድንጋጌዎች ውስጥ አንዱ መሠረታዊ የህግ ስህተት ለሚለው ጽንሰ ሃሳብ ትርጓሜ መስጠቱ እና በክልሎች ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት የተሰጠ ወሳኔ በፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት ሊታይ የሚችልበትን ሁኔታ አስመልክቶ የተለየ ድንጋጌ ማካተቱ ነው። በአዋጁ በትርጉም ክፍል አንቀጽ 2(4) ላይ ከተመለከቱት ድንጋጌዎች መገንዘብ እንደሚቻለው አንድ ወሳኔ መሠረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ነው ለማለት የሚቻለው የህገ መንግስቱን ድንጋጌዎች የሚቃረን፣ ህግ ያላግባብ የሚተረጉም ወይም ለጉዳዩ አግባብነት የሌለውን ህግ የሚጠቅስ፣ ለክርክሩ አግባብነት ያለው ጭብጥ ሳይያዝ ወይም ከክርክሩ ጋር የማይዛመድ አግባብነት የሌለው ጭብጥ ተይዞ የተወሰነ፣ በዳኝነት ታይቶ ሊወሰን የሚገባውን ጉዳይ ወድቅ በማድረግ የተወሰነ፣ በፍርድ አፈፃፀም ሂደት ከዋናው ፍርድ ጋር የማይገናኝ ትዕዛዝ የተሰጠበት፣ ጉዳዩን አይቶ የመወሰን የዳኝነት ስልጣን ሳይኖር የተወሰነ፣ የአስተዳደር አካል ወይም ተቋም ከህግ ውጭ የሰጠው ወሳኔ፣ የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎትን አስገዳጅ ወሳኔ በመቃረን የተወሰነ ሲሆን ነው።

በመሆኑም የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት መሠረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ነው በሚል የሰበር አቤቱታ ሲቀርብለት ለአቤቱታው ምክንያት የሆነው ጉዳይ መሠረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ነው ለማለት የሚቻለው ወሳኔው/ትዕዛዙ/ብይኑ ከላይ በዝርዝር ከተመለከቱት ሁኔታዎች ውስጥ ቢያንስ አንዱን ያሟላ ሆኖ ሲገኝ ስለመሆኑ በአዋጁ አንቀጽ 10 ላይ ከተመለከቱት ድንጋጌዎች የምንገነዘበው ነው። ከዚህ አንፃር የተያዘው ጉዳይ ሲታይ በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ተሰጥቶ በፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በትዕዛዝ በትዕዛዝ በጸናው ወሳኔ የተፈጸመ በዚህ ችሎት ሊታረም የሚችል መሠረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ሆኖ አልተገኘም። ስለሆነም ተከታዩ ተወስኗል።

ወሳኔ

1. የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 89176 ላይ ታህሳስ 26 ቀን 2014 ዓ.ም በዋለው ችሎት የሰጠው ውሳኔ እንዲሁም የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 282871 ላይ ግንቦት 02 ቀን 2014 ዓ.ም በዋለው ችሎት የሰጠው ትዕዛዝ በፍ/ብ/ሥ/ሥርዓት ህጉ አንቀጽ 348(1) መሠረት ጸንቷል።
2. ይህ ችሎት ታህሳስ 26 ቀን 2015 ዓ.ም በዋለው ችሎት የሰጠው እግድ ተነስቷል።
3. በዚህ ችሎት የተደረገ ክርክር ያስከተለውን ወጪ እና ኪሳራ ግራ ቀኝ የየራሳቸውን ይቻሉ።

መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

መ/0